

Никил Падџаонкар

ИНТЕРВЈУ СА ЖАКОМ ДЕРИДОМ

Н.П.: Допустите да започнем интервју тиме што ћу вас питати шта се данас задржало од речи *филозофија* онако како су је Грци разумели пре скоро две хиљаде година - то јест, као љубав према мудрости. Да ли су уопште *љубав* и *мудросћ* данас на сцени?

Ж.Д.: Када у Француској предајемо филозофију, на почетку сваке академске године, подсећамо се ове етимологије. Подсећамо се да филозофија на грчком језику значи љубав или пријатељство према Софији /Sophia/ која означава мудрост, али исто тако и вичност или вештину, или знање. Тако да се тада питамо шта је Филија /Philia/ - шта је љубав, пријатељство, и жеља? На овај начин почињемо да одређујемо филозофију на основу те етимологије. Сем тога, постоји знатан број текстова о пријатељству и љубави. И сам сам написао књигу о политикама пријатељства. Делеза /Deleuze/ је интересовало пријатељство, као и Фукоа /Foucault/. Сложио бих се са тим да ми често запостављамо ову етимолошку дефиницију филозофије: сваки филозоф има сопствену дефиницију филозофије, што је једна од типичних одлика у расправама међу филозофима које се тичу суштине филозофије - када је и где све почело? Које је порекло филозофије? А не може се, наравно, само ослонити на реч да би се дефинисао концепт филозофије. Реч сама по себи није довољна. Када се сложимо око тога да је Филозофија именица грчког порекла и да је филозофија као таква рођена у Грчкој, тада се јавља велики број интерпретација тога шта се догодило - када и зашто се догодило, и да ли је свако мишљење филозофија? Као што знате, Хајдегер /Heidegger/ је тврдио да је постојало грчко мишљење пре филозофије, да је филозофија нешто привела крају, да је привела крају Парменидову /Parmenides/ и Хераклитову /Heraclitus/ мисао. Филозофија је тако, на неки начин, почетак краја мишљења...

Н.П.: Током година, ви сте непрестано бранили гледиште да деконструкција није искључиво негативан термин, да она не треба да се посматра као критика или деструкција. А у интервјуу који сте дали 1982. године и који је затим објављен у часопису *Le Monde*, чак сте рекли да је деконструкција увек праћена љубављу. Можете ли нам нешто рећи о овој љубави? Да ли је то иста љубав као *philia*?

Ж.Д.: Ова љубав представља афирмативну жељу према Другоме - да се Други поштује, да се Другоме поклони пажња, да се не уништи другост Другог - а то је прелиминарна афирмација, иако касније због ове љубави почињу да се постављају питања. Постоји извесна доза негативности у деконструкцији. Ја то не поричем. Мора се критиковати, морају се постављати питања, изазивати, а понекада и противити. Оно што ја тврдим је то, да у крајњој линији деконструкција није негативна, иако се ту на делу несумњиво јавља извесна негативност. Да би се уопште критиковало, негирало, порицало, најпре се мора рећи *да*. Када се обраћате Другом, чак и да би му се успротивили, ви дајете неко обећање - а то значи да се обраћате Другом као Другом, да не сводите другост Другог, и да узимате у обзир јединственост Другог. То је несводива афирмација, оригинална етика, ако тако више волите. Из тог гледишта настаје етика деконструкције. Не у уобичајеном смислу, али ту постоји афирмација. Знате, ја често цитирам Розенцвајга /Rosenzweig/ или пак Левинаса /Levinas/ који кажу да *да* није реч попут других, да, чак и ако је не изговорите, то "да" се подразумева у сваком језику, па чак и када умножавате *не*, и даље је присутно то *да*. А ово чак важи и код Хајдегера. Видите, Хајдегер је врло дуго, годинама и годинама говорио да је мишљење почело испитивањем, да је испитивање (*fragen*) достојанственост мишљења. А затим је једног дана, без да противречи овој изјави, казао "да, али постоји нешто још изворније од испитивања, од те побожности мишљења", што је назвао *zusage*, што значи оно што пристаје, што прихвата, што говори *да*, што потврђује. Тако да ово *zusage* не само да претходи сваком питању, већ га свако питање претпоставља. Да бисмо поставили питање, најпре морамо рећи Другом да говоримо. Макар и противречили и изазивали Другог, морамо рећи "ја ти говорим", "ја говорим *да* нашем заједничком бивању". Ово ја подразумевам под љубављу, ову реафирмацију афирмације.

Н.П.: Многим вашим читаоцима једна од битних последица читања ваших дела је прихватање да критика са *спољашње* позиције више није могућа, да се ту увек ради о наслеђеном језику, и управо због тога што је тај језик наслеђен, неизбежно је да се дела у заједничким оквирима. Сада, ако неко жели да нешто доведе у питање или га измести без прибегавања спољашњој позицији, зар се тада он не излаже ризику западања у конзерватизам?

Ж.Д.: Видите, све зависи од тог појма наслеђености. Када наследите језик, то не значи да се потпуно налазите у њему, нити да сте му подређени и њиме програмирани. Наследити значи моћи присвојити овај језик, трансформисати га, одабрати нешто. Наслеђе није нешто што је дато у целини. То је нешто што захтева тумачења, одабире, реакције, одговор и одговорност. Када као наследник преузимате одговорност, ви нисте једноставно потчињени наследству, нисте позвани да просто одржавате или чувате ово наслеђе нетакнутим. Морате га натерати да живи и преживи, а то је процес - селективан и интерпретативан процес. Тако да без сумње постоји искушење да се једноставно понављају и одржавају конзервативни ставови. Али то није апсолутно нужно, а чак бих ишао и дотле да кажем да, ако неко жели да се било шта ново створи, он најпре мора да наследи, мора да пребива унутар језика, унутар традиције. Ви не бисте били у могућности да било шта измените или изместите без тог бивања унутар традиције, без разумевања језика.

Н.П.: Не постоји разлика без понављања...

Ж.Д.: Наравно, наравно, неког понављања, неке врсте понављања. Али избор не лежи између понављања и иновације, већ између два облика понављања и два облика инвентивности. Мислим да тако постоје облици инвентивности који поштују традицију, као и реактивни и не-инвентивни облици. Али не бих желео да кажем да је неопходно да издамо или заборавимо традицију да бисмо осмислили нешто ново, или да бисмо нешто ново учинили. Ако допуштате, желео бих да кажем нешто о начину на који покушавам да радим у складу са Француском традицијом: имам осећај да што више разумем изнутра неког писца или песника, то сам способнији да, рецимо, репродукујем оно што он ради, то сам способнији да пишем о нечему другом, односно да се сапотпишем. Односно, да потпишем један текст који се сусреће са генеричним текстом. Када пишем о ауторима као што је Жене /Genet/, ја не пишем на исти начин као и они, већ покушавам да инкорпорирам оно што ми дају, да бих створио нешто друго што носи мој сопствени потпис - који није једноставно мој, али који је ипак један потпис. А то се догађа не само у филозофији и теорији књижевности; то се догађа увек и у свему. Да бисте говорили са неким, морате разумети шта Други говори, морате бити у стању да то поновите - то је оно што значи разумевање - и да на то одговорите, реагујете, а ваш ће одговор бити друкчији, биће нешто друго, као што ће и укључивати могућност разумевања онога на шта одговарате. Тако да бих ја на крају упутио све услове одговора - и одговорности - ка наслеђу.

Н.П.: Тврдили сте да је језик подведен под општу *иѿѿерабилност* - односно, да може да се пресади у нове и непредвиђене контексте...

Ж.Д.: Имам неку благу представу етимологије речи *ийџера* у санскриту, која такође значи са једне стране понављање, а са друге нека промену...

Н.П.: ...тако да се језик репродукује у новим контекстима, новим оквирима, и тада постаје немогуће да се ограничи домет могућих значења која се на тај начин производе. Значајно је то што нас итерабилност наводи на закључак да се не може оцртати значење текста позивајући се на намере аутора. Будући да је тако, постоји ли икаква могућност да се аутор сматра одговорним за судбину његове или њене књиге? Мислим, наравно, на вашу расправу о Ничеу /Nietzsche/, али мало уопштеније, може ли се аутор држати одговорним за начин на који се његова или њена дела тумаче, или на који би могла бити тумачена? Постоји ли било какав начин за аутора да он унапред регулише домет могућих тумачења?

Ж.Д.: Ако очекујете да вам одговорим са да или са не, онда ћу рећи не. Али када бисте ми дали мало више времена, дозволио бих себи да мало оклевам. Рекао бих да филозоф, као и писац, треба да покуша да за оно што пише, преузме максималну одговорност. На пример, мора се бити веома опрезан политички и покушати не толико довести под контролу, колико предвидети све могуће последице које неки људи могу извући из онога што пишете. То је једна обавеза - покушати да све анализирате и предвидите. Али то је немогуће учинити у потпуности. Ви не можете контролисати све то, јер када се једном одштампа изванредан рад, реченица, или изванредан скуп дискурса, када се траг открије, то превазилази ваш досег, превазилази надзор, и тада се у другачијем контексту може експлоатисати, изместити, искористити за нешто што нисте ви мислили. И ово је управо питање које сам поставио у вези са Ничеом, када сте га већ поменули. Наравно, постојала је интерпретација Ничеа коју су нацисти злоупотребили. Без сумње је да то Ниче није желео, будимо сигурни у то. Али, и поред тога, како можемо да објаснимо чињеницу да је једини мислилац који се сматра претходником нациста Ниче? Стога у Ничеовом дискурсу мора постојати нешто што је сродно нацистима, а ви ово слободно можете рећи и покушати да анализирате ову могућност без доношења закључка да је сам Ниче био нациста, или да је све код Ничеа у сродству са нацизмом. Ми морамо узети у обзир чињеницу да ту постоји једна веза, извесна генеалогичка. Тако да смо сви изложени овоме - сигуран сам да би неки људи могли да извуку неке реактивистичке или десничарске закључке из онога што говорим. Ја се борим и дајем све од себе да ово спречим, али знам да га не могу контролисати. Људи могу узети једну реченицу и искористити је... узмемо за пример оно што сам вам овог поподнева говорио: ја сам наклоњен, рецимо, развоју идиома, разликама у језику, да би се

одолело хегемонији или монополизму језика. Али сам овој изјави сместа додао и то да се противим национализму. То јест, националистичком присвајању ове жеље за разликом. Сада ће неко можда рећи: “Па добро, ви сте против универзалног језика и фаворизујете поделе у њему, тако да ваш дискурс можемо искористити за утемељење национализма и реакционарно језичко насиље...” и тако даље. Тако да ја не могу контролисати ово. Ја једино могу покушати да дам све од себе, додајући реченицу на реченицу, и да наставим да говорим покушавајући да неутрализујем неспоразуме. Али не може се контролисати све, и та чињеница не значи једноставно да сте ви коначно биће и ограничена особа. То има везе са структуром језика, структуром трага. Чим пронађете неки траг, траг постаје независтан од свог извора - то је структура трага. Траг постаје независтан од свог порекла, и чим је траг откривен, он бежи. Не можете у потпуности да контролишете судбину књиге. Ја не могу да контролишем будућност овог интервјуа (смех)... Ви га снимате, али када га пре-пишете, пре-формулишете, изградите нови контекст, можда ће моја реченица звучати друкчије. Дакле, ја вам верујем, али знам да је немогуће контролисати публикацију свега што кажем.

Н.П.: Али постоји имплицитна вера, веза која се подразумева.

Ж.Д.: То је ствар поверења, добре вере, али то је вера, то је вера...

Са енглеског превео *Владимир Ноцић*

Извор сајт: <http://www.csun.edu/coms/grad/jd.nik.html>